

עניין של סנטימנט - רסטורציה

מאת: אביטל מאור

יש מי שפריט ישן הוא עבורו מטרד שיש לסלקו מהדרך, ויש מי שהמזנון של סבתא, מרופט ואומלל ככל שיהיה, הוא עבורו נכס רגשי ללא תחליף. את המראה ששיני הזמן נגסו בו ניתן לשקם ולשחזר באמצעות רסטורציה

יהודי אמריקאי אשר היה בשליחות באזור. תעודת המשלוח המקורית מהחנות בדמשק נשמרה עד היום. הכיסאות עברו רסטורציה על מנת להחזיר עטרה ליושנה. צילום ורסטורציה: **סטודיו רונן דור** (www.rondor.co.il).
5. כסא בדגה מתחילת המאה ה-20 ('טונט'), עבודת כיפוף עץ ליצירת התצורה המעוגלת. מומלץ טיפול של מריחה בווקס אחת לשלושה חודשים. רסטורציה: **סטודיו אליעזר פילוסוף** (www.pilsof-antique.co.il).
6. כסא מאוסף רהיטים, רכוש משפחתי שעבר בירושה מדור לדור, בסגנון בידרמייר (1840), שעבר טיפול ושחזור יסודיים - השתלות עץ ופורניר, טיפול קלאסי בפוליטורה 'שרלאק' וטיפול קונסטרוקטיבי. רסטורציה: **דני פורת ועמית אביתר מסטודיו 'אייזלנד'**.

1. מימין - כסא מקובע בסטודיו הרסטוראטור - שלב ראשון של תהליך העבודה. משמאל - מהלך עבודת רסטורציה של נברשת עץ, בטכניקת הזהבה מסורתית. רסטורציה: **סטודיו ירמי זטלנד** (www.restoration.co.il).
2. שידה מאוסף רהיטים, רכוש משפחתי שעבר בירושה מדור לדור, בסגנון בידרמייר (1840), שעבר טיפול יסודי - השתלות עץ ופורניר, טיפול קלאסי בפוליטורה 'שרלאק' וטיפול קונסטרוקטיבי. רסטורציה: **דני פורת ועמית אביתר מסטודיו 'אייזלנד'** (www.pe.probiz.co.il).
3. שידת מגרות צרפתית, סוף מאה 18 תחילת מאה 19. עבודת Inlay של פורנירים אקזוטיים ביניהם Kingwood, Polisanter & Padouk. רסטורציה: **סטודיו ירמי זטלנד**.
4. כיסאות דמשקאים שנקנו בשנת 1933 בדמשק על ידי חבר קונגרס

עולם החפצים הסובב אותנו מלא וגדוש. מחירי הפריטים והחפצים רק הולכים ויורדים. השפע המערבי הוא עצום. עם זאת, נדמה שדווקא במסגרת שפע החפצים תוצרי פס הייצור ההמוני, יש כמיהה לכאלה שיש בהם גם סוג של סנטימנט / נשמה / היסטוריה / נוסטלגיה אשר הופכים אותם מ'חפצים' לבני בית.

את המגמה הזו מזהה גם הרסטוראטור רונן דור, בוגר בית הספר 'ארכא' שבגנואה, במסלול ללימודי רסטורציית רהיטים בצינו ש"המודעות לשימור רק הולכת וגדלה בארץ והעניין ברהיטים כמשהו ששווה להשקיע בו עולה".

'רסטורציה' ובעברית 'רפאות' (עם פ' רפויה) היא חלק מתהליך שימור שכולל תיעוד, מחקר ורפאות. בחלק הרסטוראטורי של התהליך מטפלים בפריט, תוך כדי התערבות מינימאלית, על ידי שימוש בטכניקות ובחומרים אותנטיים אשר שימשו לבנייתו. זהו ההבדל העקרוני בין 'נגרות' לבין 'רפאות' - כאשר מדובר על פריט מעץ, העוסק בשימור לעולם לא ישיף את הפריט באופן אגרסיבי ולא יפגע במרקמו, אלא ימיס, בעדינות מרבית ותוך שימוש בחומרים טבעיים מיוחדים, את הציפוי, על מנת להגיע אל העץ.

ההתערבויות הנדרשות לצורך שיקום פריטים, הן לעולם מעודנות, התהליכים הם לעולם הפיכים (מתוך מחשבה על השימור הבא) והגישה היא גישה מכבדת המבקשת להחזיר עטרה ליושנה ולהפיח חיים חדשים בפריט הישן, תוך ניסיון לשחזר את מקורותיו הצורניים והחומריים ככל האפשר.

מכונת תפירה 'New Home', משנת 1913 לפני ואחרי רסטורציה מקיפה. צילום ורסטורציה: סטודיו רונן דור

ארון עץ משולב בחלונות זכוכית, חלק מאוסף רהיטים, רכוש משפחתי שעבר בירושה מדור לדור, בסגנון בידרמאייר (1840), שעברו טיפול ושחזור יסודיים - השתלות עץ ופורניר, טיפול קלאסי בפוליטורה 'שרלאק' וטיפול קונסטרוקטיבי. רסטורציה: דני פורת ועמית אביתר מסטודיו 'אייזלנד'

אמנות העץ ארוכת השנים באירופה ונוהג מסורתי של פריטים העוברים בירושה מדור לדור, לעיתים לאורך מאות שנים, יצרו בה, ובאיטליה בפרט, מסורת של אמני רסטורציה בתחום שימור פריטי עץ. בנוסף ללימוד בבתי ספר, חלק גדול מבתי הסטודיו לרסטורציה עוברים מאב לבן והדרך ללמוד באמת את רזי המקצוע היא להפוך לשוליה באחד מהם. כך מעיד גם הרסטוראטור ירמי זטלנד, אשר אף הוא פנה לפירנצה ללימודי רסטורציה מסודרים, במהלכם גם עבד אצל משפחת Chiaruggi, דור רביעי של אמנים בתחום זה, ועדיין, לדבריו, הוא נוסע לשם מידי פעם על מנת להמשיך ולהשתלם בטכניקות נוספות.

למרות שבארץ אין מסורת "ממוסדת" של רסטורציה מקצועית בתחום הרהיטים, עדיין השוק הישראלי הוא שוק מעניין אשר באקלקטיות שלו מגלם את מפת ההגירה לישראל - שולחנות ומזנונים מגרמניה ומפולין, ארגזים מדמשק, כסאות מצרפת ועוד, ועוד. "זהו אתגר גדול", מסביר רונן דור, כי כל היתקלות עם פריט כזה, מצריכה לימוד שלו, של ההיסטוריה שלו ושל הדרך הנכונה ביותר לבצע את הרסטורציה שלו.

השאלה איזה פריט ראוי לטיפול רסטורטורי היא שאלה מעניינת שהתשובה עליה אינה חד ערכית. פעמים רבות, ובארץ מדובר, למעשה, בדרך כלל, הרצון לשמר את הפריט איננה קשורה בשום אופן לערכו המסחרי, אלא לערכו הסנטימנטלי. במקרים אחרים מדובר על פריטים שהם בעלי ערך כספי, ובעליהם מבקשים להמשיך ולשמר אותם במצב תקין לאורך זמן. בכל מקרה, ערכו של הפריט הוא פונקציה של מספר גורמים: גיל, ייצוג תקופה, נדירות. בדרך כלל פריטים ייחשבו ל"עתיקים" וראויים לשימור כאשר גילם הוא בין כ-100 שנה. יחד עם זאת גם פריטים חדשים יותר עשויים להיות ראויים לשימור במידה והם נדירים ו/או מייצגים באורח נאמן זרם עיצובי כזה או אחר, ו/או אם עוצבו על בית עיצוב או מעצב ידועים. ראוי גם להדגיש כי השיקולים ואופן הביצוע העומדים מאחורי רסטורציה של פריט לשימוש ביתי, שונים מאוד מאלה העומדים מאחורי שימוש מוזיאלי. יש הבדל ניכר בגישה לרסטורציה אם מדובר על פריט שאחר כך ישמש את בעליו באופן שוטף (שולחן, כסא, מזנון, שידה וכד') לבין פריט זהה אשר יעמוד לתצוגה בלבד. בנוסף, בעבודת רסטורציה המטרה היא לטשטש כמה שניתן את ההבדל בין הישן לחדש, בעוד שעבודת שימור קלאסית עשויה דווקא להדגיש את נקודות התפר שבין שני אלה. "לפני התחלת הרסטורציה", מסביר ירמי זטלנד, "עורכים עם הלקוח פגישת תאום ציפיות והבנה של שימושי הפריט בהמשך, על מנת לקבוע במדויק את סוג השימור/שחזור ואת המראה של התוצר הסופי".

כסאות 'Lily', דנמרק, 1970, לפני
ואחרי טיפול. צילום רסטוראציה:
סטודיו רונן דור

מזנון עץ מהודר מסוף המאה ה-18 לפני
ואחרי רסטוראציה יסודית. רסטוראציה:
סטודיו אליעזר פילוסוף

שולחן איפור סיני מתחילת
המאה ה-19.
מהלך הרסטוראציה כלל
Inlay של אם הפנינה
וציור על עץ. רסטוראציה:
ירמי זטלנד

ספרייה בסגנון אנגלי של המאה ה-19. נבנתה בעבודת יד בבית המלאכה, כולל סבכות פליז
בעבודת יד וייצור והזהבה בהזהבת מיים של הידיות. סטודיו ירמי זטלנד

פסנתר 'בידרמיר' גרמני. טיפול הרסטוראציה כלל עבודת פורניר של שורש אגוז הערמונים. סטודיו ירמי זטלנד

תהליך הרסטוראציה כולל, כאמור, שימוש בחומרים לא אגרסיביים, אותנטיים וטבעיים ככל האפשר, העובדים היטב עם העץ הטבעי - הן על מנת להחזיר את הפריט למצבו המקורי, והן על מנת לאפשר טיפול עתידי קל יותר, אם יידרש. תהליך הרסטוראציה מתחיל, בדרך כלל, בהמסה ו/או שיוף עדין בצמר פלדה, על מנת לנקות את שכבות הרהיט באורח איטי ומבוקר, ובשלב השני מטפלים בחלקים החסרים/פגומים שלו. בשלב זה נעשה שימוש בדבק עצמות (המבוסס על מים רותחים ולא גורם נזק לרהיט) והחלקים החסרים מגולפים מחדש. סיום התהליך מתמקד בשחזור הגימור, בהתאם לגילו של הפריט ולמצבו. בשלב זה נעשה שימוש בחומרים כמו פורניר אותנטי ופוליטורה ידנית (המאפשרת לחזור אחורה בתהליך במידת הצורך).

שעווה טבעית (דוגמת שעוות דבורים או דקלים), פיגמנטים טבעיים, גבס מיוחד ועוד, הם חומרים ייחודיים נוספים בהם עושים הרסטוראטורים שימוש, ולעתים, בהתאם לעיצובו המקורי של הפריט, נדרשים גם עיטורים וציפויים מחומרים אקזוטיים כמו עור, שריון צב, עצמות (בדרך כלל במקום שנהב), פיסות עץ אבוני, אם הפנינה ועוד.

לגימור הרהיט משתמשים לעיתים ב'שילק' - חומר טבעי שמקורו בתוצר הפרשה של נקבת חרק ה'לק' מדרום מזרח אסיה, והשימוש בלק טבעי זה, האופייני לפעולת רסטוראציה בעץ, מכונה גם 'גימור צרפתי'. זוהי הפוליטורה הטבעית המקנה לרהיט את הברק הסופי שלו, תוך הבלטה של טקסטורת העץ הטבעי.

אחת הטכניקות המעניינות המיושמות על ידי רסטוראטורים היא טכניקת ה'הזהבה' - טכניקה בת מאות שנים ששימשה בעיטורי רהיטים, כרכובים, מסגרות לתמונות ועוד. תהליך ההזהבה משלב עבודה ידנית העושה שימוש בעלי זהב דקיקים, מבוצעת בתהליך ארוך על גבי גבס מיוחד, ומקנה לפריט מראה של גוש זהב.

כאשר מדובר על פריט מורכב, נדרש לעתים שילוב של מספר בעלי מקצוע, בנוסף לרסטוראטור העץ - גלפים (ליצירת עיטורים), נפחים (להשלמת פרזול אותנטי ככל האפשר), רפדים, אמני זכוכית ועוד.

גם לשאלה איזה סוגים של פריטים מגיעים לרסטוראציה התשובה מעניינת: כסאות, שולחנות ומזנונים הם הפריטים הנפוצים ביותר ואליהם מצטרפים ספות, שעונים, ארגזים, פסלים, שידות, מסגרות לתמונות, פריטי יודאיקה, גלגלי טוויה, גרמופונים ועוד ועוד.

רסטוראציה של פריט היא תהליך שמתחיל ברגש ומסתיים במימוש התשוקה. חשוב להדגיש שעבור מי שערכו של הפריט חשובה לו, רק רסטוראציה מקצועית היא הערובה לטיפול נכון ועדין, אשר בעבודה ידנית ואיטית תוך שימוש בחומרים נכונים, ישיב לפריט האהוב את איכות המקור ואת יופיו הראשוני.

תהליך הרסטוראציה עושה שימוש בחומרים לא אגרסיביים, אותנטיים וטבעיים ככל האפשר, העובדים היטב עם העץ הטבעי - הן על מנת להחזיר את הפריט למצבו המקורי, והן על מנת לאפשר טיפול עתידי קל יותר, אם יידרש

תמונות לפני ואחרי טיפול רסטוראציה של שולחן איפור 'בידרמיר'. סטודיו אליעזר פילוסוף

